

Άπόκομμα Έφημερίδος

ΑΥΓΗ

14 ΝΟΕ. 1996

Ήμερομηνία

Από τον 19ο στον 20ό αιώνα

Μια παράσταση κι ένα βιβλίο για το θέατρο («Λουκρητία Βοργία» - Λεξικό Ελλήνων Ηθοποιών)

Του ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΠΟΛΕΝΑΚΗ

ΕΣΧΑΤΟΣ κληρονόμος της ρομαντικής γοηψίας, η φόρμα του γκροτέσκο παράγει ένα θέαμα στο οποίο συσσωρεύονται η μία πάνω στην άλλη δραματικές εντάσεις και όπου μέσα από μια σειρά φοιτικών και φοβερών πράξεων που αναπαρίστανται πιστά στη σκηνή εκβιάζεται η συγκινησιακή αποφόρτιση των θεατών διά του κορεσμού: **ύβρις τίχτι κόρον**. Εν απουσία της μοίρας και έξω από τους αριστοτελικούς κανόνες του πιθανού και του αναγκαίου. Ήρωες - έρμαια των παθών τους, κινούνται σπασμωδικά και αποσπασματικά σαν γιγάντιες μαριονέτες. Πρόκειται για ένα θέατρο πολύ κοντά στο μελό, που θέλει σήμερα κάποια δραματολογική και σκηνοθετική επεξεργασία για να απομακρυνθεί οριστικά από αυτό. Αποσπώ από το φροντισμένο και κατατοπιστικό πρόγραμμα της παράστασης μια φράση της Anne Unbersfeld που συμπυκνώνει τα πιο πάνω: «Η υπερβολή που κάνει το θεατή να γελάει δεν οφείλεται στον ποιητή αλλά στις τερατώδεις αγριότητες της ιστορίας». Πράγμα που όμως προϋποθέτει ένα συγκεκριμένο τρόπο να δούμε την ιστορία: μέσα από το πρίσμα ενός απρόσωπου, ισοπεδωτικού μηχανισμού που δεν αφήνει στον άνθρωπο άλλη δυνατότητα ελλογής εκτός από εκείνη του γελωτοποιού και του παλιάτσου, που δεν μπορεί να αντιδράσει απέναντι στην ιστορία, παρά μονάχα βγάζοντάς της τη γλώσσα!

Έγραφα παραπάνω ότι τα έργα αυτά για να ανασυρθούν από τη σκόνη της λήθης σήμερα και για να ξαναζήσουν θέλουν μια δραματολογική ή σκηνοθετική επεξεργασία. Διότι ο μηχανισμός αγριότητας τους είναι κουρνιασμένος να

δουλεύει πάνω σε άλλους ρυθμούς και σε άλλους χρόνους από τους δικούς μας. Επειδή είναι γραμμένα πριν από την επέλαση του μέσων μαζικής επικοινωνίας του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα, τα οποία μετέβαλαν το «μεγάλο» κόσμο μας σε μια γειτονιά. Πράγματι, από την εποχή του Σαίξπηρ ως τις αρχές του αιώνα μας, η σκηνή του θεάτρου ήταν μια συμπύκνωση του «μεγάλου» κόσμου. Σήμερα η τηλεόραση παθητικοποιεί το ανθρωπινό βλέμμα με τη μονοσήμαντη ροή της εικόνας και στενεύει τους ορίζοντες σε μέγεθος παραθύρου. Το ρομαντικό θέατρο απαιτεί «μεγάλες» θεατρικές χειρονομίες απέναντι σε ένα «μεγάλο» κόσμο που δεν υπάρχει πια. Και απέναντι σε ένα «μεγάλο» πλατύ κοινό, που ούτε αυτό υπάρχει στις σάλες των θεάτρων. Χρειάζεται γι' αυτό κατάλληλη προσαρμογή, «μάζεμα» του λόγου, πύκνωση του συμβατικού χρόνου και μια προσεκτική, με τετραγωνάκια, σύμφωνα με τη μέθοδο των παλαιών δασκάλων, μεταφορά των μορφών του στη δική μας καθημερινή πραγματικότητα. Αλλιώς παραξενίζει αναποτελεσματικά και οι μορφές του μορφαίνουν χωρίς νόημα απέναντι σε ένα κοινό που γελάει, χωρίς όμως να

καταλαβαίνει γιατί.

Τα πιο πάνω ισχύουν για την παράσταση της «Λουκρητίας Βοργία» του Ουγκώ από την καλλιτεχνική εταιρεία «Αργώ» στο θέατρο Μουσούρη. Η σκηνοθεσία του Νίκου Χαράλαμπους άφησε τις ποιητικές υπερβολές του έργου ως έχουν, χωρίς καμία δραματολογική επέμβαση. Με ρυθμούς τυχαίους και με δραματικές κορυφώσεις ανεξέλεγκτες. Άφησε το κείμενο να πάει όπου θέλει. Και πήγε στο μελό. Στα χέρια ενός άλλου, ενός Μπρουκ π.χ., θα είναι ένα άλλο, εντελώς διαφορετικό αποτέλεσμα, θα είχε εκμεταλλευτεί την ίδια την υπερβολική δομή του και την έντονη θεατρικότητα, για να δώσει ένα «θέατρο μέσα στο θέατρο», εξασφαλίζοντας για τους θεατές μια σωτήρια συναισθηματική αποξένωση. Εδώ το συναίσθημα συσσωρεύτηκε στο πρόσωπο της πρωταγωνίστριας (Αιμιλία Υψηλάντη) που έπαιζε σε υψηλούς τόνους το ρόλο της Λουκρητίας, παρασύροντας σε μια εύκολη συγκίνηση το κοινό. Από την άλλη μεριά το «γκροτέσκο» στοιχείο πλημύρισε τους υπόλοιπους χαρακτήρες χωρίς μέτρο, χωρίς φειδώ και χωρίς συγκεκριμένο σχέδιο. Μόνο ο Χρήστος Ευθυμίου μπήκε στο νόημα του φωνιά Γκουμπέτα και

έπαιζε το παιχνίδι με ίσους όρους, σαν μαχαιριά στο σκοτάδι. Ο Περικλής Μουστάκης έδωσε τον Αλφόνσο ντ' Έστε σχηματικά και περιγραφικά και φλύαρα. Ο Τζώννυ Θεοδωρίδης προσπάθησε. Τα σκηνικά και τα κοστούμια του Άγγελου Αγγελή, με ροπή σε έναν τετραμμένο συμβολισμό. Η μουσική του Μιχάλη Χριστοδουλίδη με τις μεγάλες καμπύλες της γέφυρας, τουλάχιστον ένωσε τις σκηνές. Η μετάφραση της Μ. Κουγιουμτζόγλου με γνώση του κώδικα.

★ ★ ★

Απαραίτητη θεωρώ την αναφορά σε ένα βιβλίο για το θέατρο που κυκλοφόρησε πρόσφατα. Πρόκειται για το δεύτερο τόμο (σε δύο ημιτόμια) της σπουδαίας εργασίας του ηθοποιού Θόδωρου Έξαρχου με τίτλο «Ελληνες ηθοποιοί, αναζητώντας τις ρίζες». Ένα βιο-εργογραφικό λεξικό όλων των Ελλήνων ηθοποιών με έτος γεννήσεως από το 1900 έως το 1925. Με φωτογραφίες τους και με ντοκουμενταρισμένα στοιχεία για τη ζωή και για το έργο τους (εκδόσεις «Δωδώνη»). Είχα αφιερώσει ένα σημείωμα στον πρώτο τόμο που παρουσιάστηκε πέρσι, ξαναγράφω σήμερα για το δεύτερο τόμο που ήδη βγήκε στα βιβλιοπωλεία. Εδώ έχουν διορθωθεί και κάποιες ατέλειες του προηγούμενου τόμου. Πρόκειται για μια για σπουδαία πράγματι επιστημονική εργασία, απίστευτου μόχθου, ένα χρήσιμο εργαλείο για όσους επαγγελματικά ασχολούνται με το θέατρο, αλλά και για όσους αγαπούν απλώς το θέατρο. Ένα κόσμημα για τη βιβλιοθήκη τους. Συνιστώ ανεπιφύλακτα την προμήθεια αυτού του σημαντικού βιβλίου.